

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิด
สร้างสรรค์และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย
THE LEARNING EXPERIENCE MANAGEMENT BASED ON A HIGH-
SCOPE CONCEPT TO DEVELOP CREATIVE THINKING AND
ASSERTIVE BEHAVIOR OF EARLY CHILDHOOD

¹อินทร์ดี อริยชัยเปรมวดี และ ²ชิดชไม วิสุตกุล

¹Inradee Ariyachaipremwadee and ²Chidchamai Visuttakul

มหาวิทยาลัยรังสิต, ประเทศไทย

Rangsit University, Thailand

¹Inradee.a64@rsu.ac.th

Received: July 14, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป 2) เปรียบเทียบความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป 3) ศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสังกัดเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป จำนวน 12 แผน 2) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ (TCT-DP) 3) แบบประเมินพฤติกรรมความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย จำนวน 15 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป จำนวน 8 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t-test for dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

2) เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีความกล้าแสดงออกหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความกล้าแสดงออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.93$, S.D.= 0.16)

คำสำคัญ : แนวคิดไฮสโคป, ความคิดสร้างสรรค์, ความกล้าแสดงออก, เด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to compare the creative thinking of early childhood students before and after organizing a learning experience based on the High-Scope concept; 2) to compare the assertive behavior of early childhood students before and after organizing a learning experience based on the High-Scope concept; and 3) to study the satisfaction of early childhood students towards organizing a learning experience based on the High-Scope concept. The research sample consisted of kindergarten 2 students enrolled in the first semester of the 2023 academic year who were between the ages of four and five. A private school in the province of Chonburi had one classroom with 22 students. The research instruments included 1) 12 lesson plans based on the Hi-scope concept, 2) the creative thinking from drawing test (TCT-DP), 3) the assertive behavior assessment form with 15 items, and 4) an eight-item questionnaire on the satisfaction of early childhood students with the Hi-scope-based learning experience arrangement. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and t-test for dependent. The findings revealed that 1) The post-test scores of kindergarten 2 students' creative thinking were statistically significantly higher than their pre-test scores after a learning experience based on the High-Scope concept at .01, 2) The post-test scores of kindergarten 2 students' assertive behavior were statistically significantly higher than their pre-test scores after a learning experience based on the High-Scope concept at .01, and 3) the level of satisfaction of kindergarten 2 students towards a learning experience based on the High-Scope concept was high ($\bar{X} = 2.93$, S.D.= 0.16).

Keywords : High-scope Concept, Creative Thinking, Assertive Behavior, Early Childhood

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้ระบุไว้ว่า ระบบการศึกษาของประเทศไทยในอนาคตอันใกล้ นี้ จะมีการมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความเป็นพลวัตภายใต้สังคมแห่งปัญญา สังคมแห่งการเรียนรู้ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 8) สอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2562 ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนมีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมกับวัยรอบด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล สร้างให้เด็กมีคุณลักษณะที่ดี มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่ดี มีความคิด และสามารถซึมซับสุนทรียะและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ (ณัฐพล ทิพย์สุวรรณ, 2563)

ความคิดสร้างสรรค์ถือว่ามีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก โดยหากมองไปรอบตัวก็จะพบว่าหลายสิ่งหลายอย่างเป็นผลผลิตจากความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการประดิษฐ์คิดค้น การออกแบบสิ่งแปลกใหม่เป็นนวัตกรรมที่มีประโยชน์มากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการแพทย์ ด้านศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม การละคร ฯลฯ ก็ล้วนเป็นผลผลิตจากสมองของมนุษย์ที่ไม่เคยหยุดคิดและหยุดกระทำ ด้วยเหตุนี้เองในประเทศที่พัฒนาแล้วจึงได้เน้นเรื่องการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการปลูกฝังให้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการศึกษารวมไปถึงการประกอบอาชีพด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด -19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้เด็กเรียนอยู่ที่บ้านเป็นเวลานานโดยเฉพาะเด็กปฐมวัยมีผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและการเรียนรู้แบบใหม่เป็นเรื่องยากสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะข้อจำกัดหลายๆ อย่างที่มากขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพื่อจะเตรียมพร้อมให้เด็กสามารถรับมือกับสถานการณ์จัดการภาวะทางอารมณ์และการแสดงออกอย่างเหมาะสม เริ่มที่จะเรียนรู้การควบคุมตนเอง (Self Control) นอกจากนี้ยังเริ่มจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เริ่มสร้างบุคลิกภาพและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการทำกิจกรรมและประสบการณ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว (เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์, 2560) สอดคล้องกับจิระนะ ดวงภูเมฆ (2561) กล่าวว่า การพัฒนาของเด็กปฐมวัยในยุคสังคมปัจจุบัน นอกเหนือจากภาษาแล้วยังมีคุณลักษณะที่แสดงถึงการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขคือความเชื่อมั่นในตนเองเนื่องจากการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไปต้องอาศัยการกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญต่ออุปสรรคความยากลำบาก ตลอดจนการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคลิกภาพเหล่านี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างยิ่งที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคมต่อไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

แนวคิดไฮสโคป (High scope) เป็นการนำทฤษฎีการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดของ เพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีของการพัฒนาสติปัญญา ที่จัดให้เด็กมีประสบการณ์อย่างกว้างขวางและลงมือปฏิบัติส่งเสริมทางด้านสติปัญญาและทักษะทางสังคม (Morrison, 2000) ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปคือ กระบวนการวางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) และทบทวน (Review) โดยครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบการสนับสนุน ส่งเสริม ให้เด็กคิด เลือกตัดสินใจทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดกิจกรรมกลุ่มแบบมีแบบแผน โดยใช้กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน จะส่งเสริมให้เด็กมีความคิดร่วมกัน ปฏิบัติและทบทวนร่วมกันทำให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมในการร่วมกันทำงานกลุ่ม เพราะเด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและจะส่งเสริมให้เด็กเกิดพัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสม (รุสนี เจะเตะ, 2562)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดไฮสโคป เป็นหลักในการใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการทบทวนในสิ่งที่เด็กได้ลงมือกระทำ เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย รวมถึงความกล้าแสดงออก เพื่อให้เด็กมีการพัฒนาทางด้านความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีความกล้าแสดงออกได้เหมาะสมกับวัยสูงขึ้น และเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดไฮสโคป สำหรับครูปฐมวัยที่สนใจพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความกล้าแสดงออก หรือทักษะด้านอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป
2. เพื่อเปรียบเทียบความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสังกัดเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 6 ห้อง มีเด็กจำนวน 138 คน โดยแต่ละห้องมีเด็กเก่ง ปานกลางและอ่อน คละกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสังกัดเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 ห้อง มีเด็กจำนวน 22 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นำมาจากหนังสือเสริมประสบการณ์ระดับปฐมวัย ชุดบูรณาการปฐมวัย อนุบาล 2 ธรรมชาติรอบตัว (ศูนย์พัฒนาสื่อปฐมวัย, 2560) จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1: ดอกไม้แสนสวย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2: สีสันธรรมชาติ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3: กลางวันหรือกลางคืน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4: เราชักสัตว์ โดยผู้วิจัยได้นำมาสร้างแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ จำนวน 12 แผน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สำหรับเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ นำมาสร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 12 แผน แผนละ 1 คาบเรียน คาบเรียนละ 40 นาที โดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สัปดาห์ละ 3 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์

3.2 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบจากการวาดภาพ ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป นำมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ (TCT –DP) ของเจเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban, 1986) มีเกณฑ์การให้คะแนนจากแบบทดสอบภาพ ประกอบด้วยการวัด 11 ข้อใหญ่ 4 ข้อย่อย 7 ในองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดคล่องแคล่ว 2) ความคิดยืดหยุ่น 3) ความคิดริเริ่ม 4) ความคิดละเอียดลออ 5) ความกล้าเสี่ยง 6) อารมณ์ขัน และ 7) การสร้างเรื่องราว รวมจำนวน 11 ข้อใหญ่ 4 ข้อย่อย มีคะแนนรวมทั้งสิ้น 72 คะแนน

3.3 แบบประเมินพฤติกรรมความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย กำหนดเป็นพฤติกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงออกทางการพูด 2) การแสดงออกทางสีหน้า 3) การทำงานของเด็ก 4) การยอมรับคำวิจารณ์ และ 5) การควบคุมตนเอง วัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย จำนวน 15 ข้อ ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป จำนวน 8 ข้อ ใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 2) ด้าน

ประโยชน์ที่ได้รับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ (TCT-DP) ของ เจลเลน และเออร์บัน ใช้เกณฑ์ดังนี้

ความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง	มีคะแนนตั้งแต่ 48 ขึ้นไป
ความคิดสร้างสรรค์ระดับปานกลาง	มีคะแนนตั้งแต่ 24-47
ความคิดสร้างสรรค์ระดับต่ำ	มีคะแนนต่ำกว่า 24

4.2 การแปลผลระดับคะแนนพฤติกรรมความกล้าแสดงออก และความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของ บุญส่ง นิลแก้ว (2541) ดังนี้

ระดับมาก	คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.00
ระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49
ระดับน้อย	คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49

4.3 วิเคราะห์ผลต่างคะแนนและเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป โดยการทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (Dependent Sample)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย มีผลสรุปดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป แสดงไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ของนักเรียนทั้งชั้น (n=22)

ความคิดสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig (one-tailed test)
ก่อนเรียน	72	25.95	10.42	11.14	.000
หลังเรียน	72	43.45	7.95		

จากตารางที่ 1 พบว่าเด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ($\bar{X}$ = 43.45, S.D.= 7.95) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 25.95, S.D.= 10.42) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป แสดงไว้ในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคปของนักเรียนทั้งชั้น (n=22)

ความกล้าแสดงออก	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig (one-tailed test)
ก่อนเรียน	45	29.68	2.94	17.84	.000
หลังเรียน	45	40.95	2.18		

จากตารางที่ 2 พบว่าเด็กปฐมวัยมีความกล้าแสดงออกหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป ($\bar{X}=40.95, S.D.=2.18$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=29.68, S.D.=2.94$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป แสดงไว้ในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
1. หนูได้เลือกเรียนตามที่หนูชอบ	3.00	0	มาก
2. หนูได้ทำตามความสามารถของหนู	3.00	0	มาก
3. หนูได้คิดด้วยตัวเอง	2.90	0.29	มาก
4. หนูได้ช่วยเหลือเพื่อน ๆ	2.90	0.29	มาก
5. หนูทำงานได้สำเร็จตามที่คิดไว้	2.81	0.39	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
6. หนูได้คิดสิ่งที่ไม่เคยคิดมาก่อน	2.95	0.21	มาก
7. หนูรู้สึกกล้าแสดงออกมากขึ้น	2.90	0.29	มาก
8. หนูได้เรียนอย่างมีความสุข	3.00	0	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.93	0.16	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความกล้าแสดงออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมาก 3 อันดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คือ ข้อที่ 1. หนูได้เลือกเรียนตามที่หนูชอบ, ข้อที่ 2. หนูได้ทำ

ตามความสามารถของหนู และข้อที่ 8. หนูได้เรียนอย่างมีความสุข สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยกว่ารายการประเมิน 8 ข้อ คือ ข้อที่ 5. หนูทำงานได้สำเร็จตามที่คิดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81

อภิปรายผล

1. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 โดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป พบว่าเด็กทุกคนมีผลคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป สูงกว่าก่อนเรียน พบได้จากการเพิ่มขึ้นของคะแนนการทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ (TCT – DP) (Jellen and Urban, 1986) เป็นรายบุคคลจากการทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 100 อภิปรายผลได้ว่าการนำแนวคิดโฮสโคป จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1: สนุกเรียนรู้ผัก ผลไม้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2: ดอกไม้แสนสวย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3: กลางวันหรือกลางคืน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4: เราชักสัตว์ โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ คือ 1. การระบายด้วยสีเทียน สีไม้ และสีน้ำ 2. การพิมพ์ภาพ 3. การปะ ติด และ 4. การปั้น ทำให้เด็กได้ลงมือทำมากขึ้นโดยมีการวางแผนก่อนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามที่เด็กต้องการเลือกโดยครูเป็นผู้ช่วยคอยให้คำแนะนำ จากนั้นลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เลือกให้ประสบความสำเร็จระหว่างกระบวนการปฏิบัติ จะเกิดการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มทำให้เกิดทักษะทางสังคม และทบทวนเพื่อสะท้อนในสิ่งที่ตนเองได้ทำผ่านทางการพูด การแสดงผลงาน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ต่างไปจากที่เด็กเคยเรียนรู้ทำให้เด็กรู้สึกตื่นเต้น และสนใจจึงส่งผลเชิงบวกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลควรเป็นการเน้นวิธีปฏิบัติโดยผู้เรียนได้ลงมือทำ (Active Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับนริศรัตน์ ฝั้นเชิธร (2562) กล่าวว่า หลักการสอนของการเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคปนับว่าเป็นจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ และทำให้เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างจากแนวการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ นั้นจำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง 6 องค์ประกอบด้วยกัน จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้แบบโฮสโคปประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 ข้อ มีดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มในการเลือกและตัดสินใจทำกิจกรรมและใช้เครื่องมือต่างๆ ตามความสนใจของตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากกว่าได้รับการบอกต่อความรู้จากผู้ใหญ่ 2) จัดเตรียม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนให้มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับอายุของเด็ก เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกวัสดุอุปกรณ์อย่างอิสระ และควรมีการจัดเก็บอย่างเหมาะสม เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งานของเด็ก ซึ่งองค์ประกอบนี้ช่วยให้เด็กรู้จักการเชื่อมโยงการกระทำต่างๆ การเรียนรู้ในเรื่องของความสัมพันธ์ และมีโอกาสในการแก้ปัญหามากขึ้น 3) พื้นที่และเวลาในห้องเรียนแบบโฮสโคปต้องมีพื้นที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมของเด็ก ทั้งการทำกิจกรรมคนเดียวและการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม รวมถึงมีการจัด

มุมประสบการณ์ต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ผ่านบทบาทสมมุติในมุมประสบการณ์ต่างๆ และควรจัดสรรเวลาในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละวันให้เพียงพอ โดยไม่มากหรือน้อยเกินไป ซึ่งจะช่วยให้เด็กรู้จักการรักษาเวลาอีกด้วย 4) เน้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับวัตถุและนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องของวัตถุนั้นได้ด้วยตัวเอง 5) ภาษาจากเด็กเป็นสิ่งที่เด็กสะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจของเด็กออกมาเป็นคำพูด ซึ่งเด็กมักจะเล่าว่าตนเอง กำลังทำอะไรหรือทำอะไรไปแล้วในแต่ละวัน เมื่อเด็กมีอิสระในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิด เด็กจะรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น 6) ครูคือผู้สนับสนุนและชี้แนะ ซึ่งครูในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบไฮสโคปนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่คอยรับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิด ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และเป็นผู้สร้างสรรค์ห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้พบกับประสบการณ์สำคัญมากมาย ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยการพัฒนาคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่า ด้านความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดคล่องตัว หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การทดสอบก่อนทดลองและหลังทดลองของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 15.75 คะแนน และ 44.64 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลอง พบว่าคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ภาวิณี โตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การเกตุ, 2564)

2.การพัฒนาความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 โดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป พบว่าเด็กทุกคนมีผลคะแนนความกล้าแสดงออกหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า เด็กปฐมวัยมีความกล้าแสดงออกหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป สูงกว่าก่อนเรียน พบได้จากการเพิ่มขึ้นของคะแนนแบบประเมินพฤติกรรมความกล้าแสดงออกเป็นรายบุคคล คิดเป็นร้อยละ 100 อธิบายผลได้ว่า การนำแนวคิดไฮสโคปโดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมที่ทำให้เด็กมีความสุขเพลิดเพลิน ทำให้กล้าพูด กล้าทำมากขึ้น เด็กนั้นมีความกล้าคิด วางแผนว่าตนเองนั้นจะทำอะไร และสังเกตได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับคุณครูและเด็กกับเพื่อนๆ ในระหว่างการจัดกิจกรรมมีการพูดคุยกันมากขึ้น และการออกมาอธิบายเกี่ยวกับผลงานตัวเองหน้าชั้นเรียนได้ เด็กมีความคิดเป็นของตนเองในการเลือกทำงานกิจกรรมที่ชอบโดยไม่เลือกตามเพื่อน การเรียนรู้แบบลงมือกระทำนั้นจะประสบความสำเร็จได้เมื่อผู้ใหญ่และเด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แนวคิดไฮสโคปจึงเน้นให้ผู้ใหญ่สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและปลอดภัยให้แก่เด็ก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็กนั้นเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก เด็กจะกล้าพูดกล้าแสดงออก และกล้าปรึกษาปัญหา ผู้ใหญ่จะต้องใส่ใจแม้แต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ และไม่เบื่อหน่ายที่จะตอบคำถามของเด็ก หรือป้อนคำถามให้เด็กเกิดความคิด จินตนาการ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็กนั้นนับได้ว่ามีคุณค่ามากกว่าการยกย่อง ชมเชย การให้รางวัล (Edbathai, 2021) สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของบุษบา วุฒิสาร, สุจิตรา แบบประเสริฐและวรรณารถ พรหมสาขา ณ สกลนคร (2554) เรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป หลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป หลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 ที่มีต่อการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป พบว่า เด็กมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมาก 3 อันดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คือข้อที่ 1. หนูได้เลือกเรียนตามที่หนูชอบ, ข้อที่ 2. หนูได้ทำตามความสามารถของหนู และข้อ 8. หนูได้เรียนอย่างมีความสุข อาจเป็นเพราะเด็กได้เลือกทำผลงานศิลปะจากสิ่งที่เด็กสนใจ ทำให้มีความตั้งใจในการสร้างผลงานอย่างมีความสุข สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยกว่ารายการประเมิน 8 ข้อ คือ ข้อที่ 5. หนูทำงานได้สำเร็จตามที่คิดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 อาจเป็นเพราะเวลาในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ใช้เวลานานเกินกว่าที่กำหนดในแผนการสอน

การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคปโดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กๆโดยกระบวนการ 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผน โดยครูและเด็กสนทนาในการวางแผนร่วมกันว่าเด็กต้องการทำกิจกรรมอะไร อย่างไร 2) การปฏิบัติ/การทำงาน เป็นการลงมือปฏิบัติตามที่ได้วางแผนเป็นส่วนที่เด็กช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาตัดสินใจและทำด้วยตัวเองโดยคุณครูช่วยเหลือเป็นส่วนที่เด็กได้มีการพัฒนาการพูดและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสูง และ 3) การทบทวน เป็นการอภิปรายและนำเสนอผลงานที่เด็กได้ทำและทบทวนกระบวนการปฏิบัติงานของเด็กตามที่ไดวางแผนที่วางไว้ หรือไม่ในการทำแต่ละกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานแต่ละครั้งอย่างไร (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2562) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐญา นันทราช (2563) การพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานของเด็กปฐมวัย โดยการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคปด้วยกิจกรรมเกมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดพื้นฐานของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.48)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาของการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดโฮสโคปมาใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของระดับชั้นอนุบาล 2 ซึ่งแบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมนำเด็กสู่

กระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) เป็นการสนทนาระหว่างครูและเด็กในการวางแผนแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมว่าเด็กต้องการทำกิจกรรมอะไร อย่างไร การวางแผนกิจกรรมนี้เด็กอาจแสดงด้วยภาพหรือสัญลักษณ์ประจำตัวเด็กหรือบอกให้ครูบันทึกเป็นกระบวนการ 2) การปฏิบัติ/การทำงาน (Do) เป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้เป็นส่วนที่เด็กช่วยกันคิดแก้ปัญหาตัดสินใจและทำด้วยตัวเองโดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในจังหวะที่เหมาะสม และ 3) การทบทวน (Review) เป็นนำเสนอผลงานที่เด็กได้ทำและทบทวนกระบวนการปฏิบัติงานของเด็กตามที่ได้วางแผนไว้สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้หรือไม่ในการทำแต่ละกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานแต่ละครั้งอย่างไร จุดประสงค์ของการทบทวนเพื่อสะท้อนสิ่งที่เด็กได้กระทำชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างแผนกับการปฏิบัติและผลงานรวมการเล่าถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้ทำ

เอกสารอ้างอิง

- จิระนะ ดวงภูเมฆ. (2561). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบการแสดงบทบาทสมมติเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐพล ทิพย์สุวรรณ. (2563). *นโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2020/09/23/early-childhood/>
- ณัฐญา นันทราช. (2563). *การพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยกิจกรรมเกมการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นรินทร์ ฝันเชียร. (2562). *7 กลยุทธ์ที่ช่วยสร้างชั้นเรียนที่มีคุณภาพ*. สืบค้นจาก <https://www.trueplook>
- บุญส่ง นิลแก้ว. (2541). *วิจัยทางการศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุษบา วุฒิสาร, สุจิตรา แบบประเสริฐ, และวรรณารถ พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2554). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮ/สโคป*. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3(6), 103-111.
- เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์. (2560). *หยุดพัฒนาการถดถอยของเด็กปฐมวัยในยุคโควิดด้วยกระบวนการสอนของพ่อแม่*. สืบค้นจาก <https://research.eef.or.th/the-teaching-process-of-parents/>
- ภาวิณี โตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ. (2564). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์*. วารสารละศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5 (1), 53-66.

- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2562). ไฮสโคป (High Scope) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ. สืบค้นจาก <http://suphanburicampus.dusit.ac.th/new/2018/12884>
- รุสนี เจะเตะ. (2562). ผลการจัดกิจกรรมตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับเกมการศึกษาที่มีต่อความสามารถในการวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2. การประชุมหาใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11, 1431-1445.
- ศูนย์พัฒนาสื่อปฐมวัย. (2560). หนังสือเสริมประสบการณ์ระดับปฐมวัย ชุดบูรณาการปฐมวัย อนุบาล 2 ธรรมชาติรอบตัว. กรุงเทพฯ: อักษรเอ็ด ดูเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Edbathai. (2022). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย ตามแนวคิดไฮสโคป. สืบค้นจาก <http://www.edbathai.com>
- Jellen, H.G. & Urban, K.K. (1986). *Test For Creativity Thinking Drawing Production*. The Creative Child and Adult Quarterly, 11(8), 107-155.
- Morrison, G.S. (2000). *Fundamentals of Early Childhood Education*. 2nd ed. New Jersey: Merrill.